

OVERZICHT VERSCHILLENDE GROEPSHUISVESTINGSSYSTEMEN : DEEL 1

Verplichte groepshuisvesting voor dragende zeugen is zonder twijfel de meest ingrijpende maatregel van de nieuwe welzijnswetgeving. Voor elke nieuwe zeugenstal die wordt gebouwd is groepshuisvesting reeds verplicht. Zeugenhouders met aanbindsystemen hebben tijd tot uiterlijk 1 januari 2006 en vanaf 2013 is iedereen gelijk voor de wet.

In deze nieuwsbrief bespreken we twee van de meest gebruikte groepshuisvestingssystemen, in de volgende nieuwsbrief komen 3 andere systemen aan bod. Deze bespreking is niet louter theoretisch. Omdat wij geloven dat de beste en meest betrouwbare informatie te vinden is bij de landbouwers zelf, bezochten we met de stuurgroep van dit demonstratieproject tien zeugenbedrijven. De praktijkervaringen die de bezochte bedrijven reeds met hun systeem hebben opgedaan en de opmerkingen geformuleerd door de stuurgroep, zijn in deze nieuwsbrief opgenomen.

SEMI-AD LIB

Het semi-ad lib of half beperkt voederen (voorbeeld Vario-mix) beperkt de hoeveelheid voeder in principe niet. Wel moet de zeug een klep bewegen of gezien worden door een sensor. Daarbij moet de zeug wachten tot een bepaald interval verstreken is, alvorens een nieuwe portie voeder te krijgen. Een portie bevat ongeveer 20 tot 25 g droogvoeder of 100 ml brijvoeder en het interval duurt 50 à 120 seconden. Als droogvoeder wordt best een kruimelvoeder gebruikt. Een grof meel kan ook, maar met een fijn meel loopt het systeem niet zo goed.

Men speelt als het ware in op het psychologisch verzadigingsgevoel van de zeugen. Het is dan ook niet noodzakelijk dat men een speciaal samengesteld ad lib voeder gaat voederen.

De bedieningsklep heeft als bijkomend voordeel dat voldaan wordt aan de eis dat zeugen materiaal ter beschikking moeten krijgen om mee te spelen, al liet de fabrikant van het vario-mix-systeem ons

weten dat de klep in de toekomst waarschijnlijk algemeen zal vervangen worden door de bewegingssensor.

ENKEL GESCHIKT VOOR STABIELE GROEPEN

Tijdens het eten zijn de zeugen niet beschermd. Daardoor is het systeem enkel geschikt voor stabiele groepen (d.i. een groep waaraan tijdens de dracht geen zeugen worden toegevoegd). De groepsgrootte kan daarbij variëren van 7 tot 40 zeugen. Stabiele groepen waarborgen sowieso meer rust in de stal en de duidelijk afgebakende rangorde bepaalt in grote lijnen wanneer welke zeug voeder opneemt. Dominante zeugen eten voornamelijk overdag, gedomineerde zeugen eerder 's morgens en 's nachts.

Per 7 à 8 zeugen is een voederbak vereist, zoniet wordt de intervaltijd tussen 2 porties te kort ingesteld, waardoor de zeugen meerdere porties per voederbeurt opnemen. Er is dan geen sprake meer van psychologische verzadiging, hetgeen onrust veroorzaakt bij wachtende zeugen. Meestal zijn de zeugen dan ook per 14 in een hok gehuisvest, zodat een dominante zeug misschien wel één, maar geen twee voederbakken kan monopoliseren.

Foto: Hokindeling en voederbak bij het semi-ad libstelsysteem

De voederopname is per groep te sturen door de instelbare intervaltijd. Het systeem kan optioneel uitgerust worden met dierherkenning, waardoor de voederopname individueel zou kunnen gestuurd worden. In praktijk zien wij echter enkel voor computerfanaten voordelen van deze meerkost.

SEMI-AD LIB IN PRAKTIJK

Met de stuurgroep bezochten we 2 bedrijven die met het systeem van semi-ad lib voederen werken. Eén nieuwbouw en één gerenoveerde vleesvarkensstal. De nieuwbouw zeugenstal met 170 hybride zeugen is sinds een jaar werkzaam. Voor de zeughouder was de keuze een afweging tussen dit systeem en dropvoeding. Omwille van de lagere investeringskost ging de keuze uiteindelijk naar het semi-ad lib voederen.

Na het dekken blijven de zeugen nog gedurende vier weken individueel gehuisvest, daarna komen ze in kleine groepjes van 8 zeugen. Dit samenzetten heeft wat rangorde gevechten tot gevolg.

VOORDEEL VAN HET DRIEWEEKENSYSTEEM

Omdat er met een driewekensysteem wordt gewerkt, zijn er zeven grote groepen van 24 zeugen. Elke dekgroep van 24 zeugen kan opgesplitst worden in drie groepjes van 8, zodat zeugen van gelijke conditie samengezet worden. Gelten worden voor het dekken aangeleerd. Ze zitten dus voor het dekken al een tijd in de groep. Na het dekken zijn ze reeds vertrouwd met het voedersysteem en worden ze samengezet in een groep met de kleinste zeugen.

ETEN EN DRINKEN GESCHEIDEN?

De voederbakken zijn voorzien van een drinknippel. Toch zullen in de toekomst nog extra drinkbakjes voorzien worden. De zeughouder vindt dat vooral nodig voor warme dagen, omdat de drinknippel in de voederbakken moeilijk te bedienen valt en zeugen niet altijd de tijd krijgen om voldoende te drinken.

De stuurgroep denkt dat het plaatsen van drinkbakjes in het hok een goed idee is. We stellen ons zelfs hardop de vraag of het dan niet beter zou zijn het water in de bak af te sluiten, zodat eten en drinken gescheiden zijn. Van bij het ad libitum systeem is bekend dat het scheiden van voeder en water een verlaging van de voederopname tot gevolg heeft.

Tweemaal per dag worden de bakken aangevuld met kruimel/korrelvoeder. Dan controleert de zeughouder ook het voederniveau van de

bakken. Is dit niet gezakt, dan zit de bak door vocht verstopt. Vermoedelijk te wijten aan de bediening van de klep met natte snuit. Op dit ene jaar is dat zo'n vijfmaal voorgevallen. Verder zijn er geen storingen aan het systeem geweest en heeft de zeughouder het euvel ook zelf kunnen oplossen.

KEUZE VAN DE ZEUGEN

De zeugen krijgen allemaal 4 kg voeder ter beschikking. Hiervan nemen zij ongeveer 3 kg op. De zeugen zijn dan ook (te) fel in conditie. Uiteraard speelt hier het type zeug en het soort voeder een belangrijke rol.

Nu zijn de zeugen in het bedrijf nog allemaal derde worpszeugen. Vanaf de volgende worp denkt de zeughouder eraan meer te gaan beperken in rantsoen. De stal is zo ontworpen dat er dan bijvoorbeeld één grote groep met de 16 vetste zeugen kan gemaakt worden met 2 voederbakken en 1 groep met de 8 magerste zeugen.

Verder wordt in dit bedrijf eenfasig gevoederd. Nochtans zou tweefasig voederen ook mogelijk zijn. Er moet dan enkel een extra silo worden bijgeplaatst en geen aparte voederlijn. Er wordt immers gewerkt met voorraadbakjes. In begin van de dracht zou er dan een energiearm voeder onbeperkt kunnen gevoederd worden en vervolgens een energierijk voeder meer gerantsoeneerd. Een gevolg van de meeropname is dat de biggen een hoger geboortegewicht hebben.

Een deel van het werk moet tussen de dieren gebeuren, maar dat wordt niet als een nadeel ervaren. Het zijn kleine groepjes en de zeugen zijn erg rustig.

SEMI-AD LIB OOK BIJ RENOVATIE

Dat het semi-ad libitum voedersysteem ook bij renovatie in te passen is, bewees ons tweede praktijkbezoek. Op dit bedrijf is het semi-ad lib systeem reeds twee jaar in gebruik. 120 hybride zeugen zijn er gehuisvest in een gerenoveerde vleesvarkensstal. De groepen bestaan uit 14 zeugen.

Er wordt gewerkt met een éénwekensysteem. Een nadeel is dat er dan geen selectie is van zeugen met dezelfde conditie zoals op het vorige bedrijf, maar doordat er hier 2 voederbakken per hok staan, kan elke zeug in principe genoeg opnemen.

Toch stelde de stuurgroep een verschil vast in conditie van de zeugen. De zeugen worden hier ook meer beperkt in rantsoen ten opzichte van het vorige bedrijf. In begin van de dracht bedraagt het rantsoen 2,5 kg, op het einde van de dracht is dit 3

kilogram. De zeugen bedienen hier ook weer een klep aan de voederbak. Als het interval van 59 seconden verstreken is, valt er een portie van 16g. Ondanks het feit dat de zeugen in rantsoen meer beperkt worden was het toch rustig in de stal op het moment van ons bezoek. Enkele uren daarvoor was nog een nieuwe groep samengesteld en ook in dit hok was het reeds relatief rustig. Volgens de zeughouder is de rangorde na één dag vastgelegd.

GELTEN IN GROEP

De gelten zijn apart gehuisvest en moeten dus allemaal binnen een termijn van 3 weken gedekt worden. Door het éénwekensysteem zijn alle zeugen binnen één groep niet van hetzelfde drachtstadium. Een groep wordt pas samengesteld als er genoeg zeugen gedekt zijn. Doordat de zeugen verschillen in drachtstadium moeten er regelmatig zeugen uit de groep gehaald worden om te verhuizen naar de kraamstal. Hiervoor is extra mankracht geen overbodige luxe.

TERUGSLAGKLEP OM COMPUTERGESTUURD INDIVIDUEEL TE VOEDEREN

Om beter aan de individuele behoefte van elke zeug te voldoen zou gebruik gemaakt kunnen worden van een variant op dit systeem. Een extra optie is uitgevoerd met dierherkenning en een terugslagklep op de voederbak. Toch stelden we met de stuurgroep op een bedrijf vast dat dominante zeugen alsnog met porties van ranglage zeugen aan de haal gaan. De reactie en de kracht van de terugslagklep zijn bepalende factoren in de goede werking van deze (dure) extra optie.

DIKKERE MEST EN RUBBER MAT

Het waterverbruik is lager dan in individuele boxen, waardoor de mest dikker is. Tot slot was er bij elke voederbak een rubber mat aangebracht die ervoor zorgde dat gemorst voeder niet op de rooster viel. Zo wordt voorkomen dat door het verzuren van de voederresten de betonnen roostervloer wordt aangetast.

EVALUATIE

De stuurgroep evalueerde het systeem positief en merkte op dat een mogelijke verbetering aan dit systeem er in zou bestaan het water in de voederbak permanent af te koppelen. Men verplicht zo de zeugen regelmatig te gaan drinken op een andere locatie (met als richtlijn 6 meter tussen voederbak en waterbak) en aldus de voederopname te beperken. Wanneer de

wateropname in de voederbak geschiedt, lijkt ons extra watervoorziening overbodig.

DROPVOEDERSYSTEEM

In het dropvoedersysteem worden zeugen tegelijk in groep gevoederd, hetgeen het natuurlijk gedrag van de zeugen benadert. Meestal werkt men in kleine, stabiele groepjes van 6 tot 12 (zelfs 18) zeugen, maar uitvoeringen met grote stabiele groepen op stro bestaan ook. De groepen dienen zo homogeen mogelijk samengesteld te zijn op vlak van leeftijd, conditie en drachtstadium. Normaal is er op deze manier in het hok een voederruimte, een mestruimte en een ligruimte.

Elke zeug staat tijdens het voeren aan een voederbak, gescheiden van andere zeugen door korte tussenschotten van een halve meter. De zeugen wisselen tijdens het voeren normaal niet van plaats doordat ze gefixeerd blijven door het continu vallende voeder. De voedersnelheid moet daarbij aangepast zijn aan de eetsnelheid en bedraagt normaal gesproken 80 à 120 g per minuut.

WATER IN TROG EN HOK

In elke voederbak dient een drinkgelegenheid voorzien te zijn. Drinknippels zijn hiervoor zeer geschikt. Na het voeren worden deze soms afgesloten, zoniet is er kans dat er water in de trog blijft staan. Als er in het begin van de voedertijd nog water in de trog staat, valt het eerste voeder in het water, buiten het zicht van de zeug. Dit kan een nadeel zijn. Sommige fabrikanten vinden het echter aangewezen dat het voeder gemengd wordt met wat water. Om de zeugen buiten de voedertijd van water te voorzien, plaatst men een drinkbak boven de rooster.

BIJ DROPVOEDERING OP BEZOEK

Bij de zeughouder van ons praktijkbezoek is de indeling aangepast. Normaal zijn de voederstandjes tegen de muur opgesteld en grenst de roostervloer aan de dienstgang, wat gemakkelijk is om de zeugen te verplaatsten. In deze stal is dit omgekeerd, zodat er als het ware een voedergang ontstaat. De voedertroggen komen dan ook gedeeltelijk onder de hokafscheiding onderuit, zodat bijvoorbeeld vitamines handmatig bijgevoerd kunnen worden. Ontwormen is dan ook mogelijk. Een nadeel is dat men tijdens het voeren het zicht op de achterkant van de zeug verliest.

In elk hok is naast een rij voederstandjes plaats opengelaten om de zeugen gemakkelijk uit de hokken te halen.

De hokafscheidingen zijn ook langer dan de voorgeschreven halve meter. De zeugenhouder vindt dat beter omdat anders het risico bestaat dat een dominante zeug in de hoek, door zich schuin op te stellen, 2 troggen kan bezet houden. Deze afscheidingen zijn uit beton vervaardigd. De voederplaatsen doen dienst als ligplaats. Zeugen liggen daarbij afgeschermd van de rest. Deze ligplaatsen worden aantrekkelijk gemaakt doordat er vanuit het plafond boven de voedertrog koele lucht valt en onder de voedertroggen wordt gezogen. Toch zijn zij door hun beperkte breedte volgens de stuurgroep geen ideale ligplaats voor de zeugen. We stelden vast dat de hokken wat meer bevuild waren, waarschijnlijk omdat de zeugen geen duidelijke indeling konden maken in ligruimte, mestruimte en eetruimte.

Foto: Voederstandjes bij dropvoeding

Deze zeugenhouder heeft sinds december 2002 in zijn nieuwe stal 120 hybride zeugen verdeeld in stabiele groepen van 18 zeugen. Hij werkt dus eveneens met een driewekensysteem. Elke stabiele groep van 18 zeugen wordt na het scannen opgesplitst in 3 kleine groepjes van gelijke conditie, zodat per hok 6 zeugen gehuisvest zijn. Ook hier weer biedt het driewekensysteem het selectievoordeel. De keuze voor dropvoeding lag voor de zeugenhouder voor de hand: hij wilde immers een systeem waarbij hij kon controleren tijdens het voeren. Dat dropvoeding een duur systeem is, was geen hinderpaal. Hij heeft ongeveer alles zelf aan zijn zeugenstal ingericht en bespaarde zo vele kosten.

ZONDAGSRUST IN DE STAL

Een zeug verwijderen uit de groep en er later weer inbrengen omwille van bijvoorbeeld een kwetsuur, is volgens de varkenshouder geen probleem. Overdag is er immers veel rust in de groep.

In de literatuur vinden we soms ook dat er een verhoogd agressieniveau is vlak voor het eten. De zeugenhouder beweert echter dat hij op elk moment van de dag in de stal kan komen, de rust blijft bewaard.

Het voeren geschiedt op dit bedrijf enkel op zondagmorgen automatisch via een tijdsinstelling, de andere momenten verkiest men zelf het voedersysteem te bedienen en controles uit te voeren. De zeugen worden 2 en soms 3 keer per dag gevoederd. Men zou dit als een nadeel kunnen beschouwen omdat de maag van de zeug in de kraamstal niet zou aangepast zijn aan het op te nemen volume voeder. In de kraamstal gebruikt men echter voorraadbakjes, de zeugen regelen er zelf hun opname en nemen tot 7 kg per dag op!

In de drachtstal is het voedersysteem voorzien van frequentieregelaars. Dit is ook niet standaard voorzien. Zo kan per lijn de tijd tussen twee porties ingesteld worden. Er wordt hierbij éénfasig gevoederd. Bij dit systeem zou de aanleg van een tweede voederlijn de investeringskost serieus verhogen. Gedeeltelijk compenseert men dit door in de dekstal de eerste vier weken van de dracht een ander voeder te voeren.

BESLUIT

In deze nieuwsbrief bespraken we 2 groepshuisvestingssystemen. In de volgende nieuwsbrief zullen we het voederstation, ad libitum voeren en voederligboxen met uitloop onder de loupe nemen. We hopen dat deze besprekingen verdere klaarheid zullen brengen in de mist die hangt rond de groepshuisvestingssystemen.

Deze nieuwsbrief is een uitgave van KILTO vzw in het kader van de demonstratieprojecten duurzame landbouw van de ALT.

Samenstelling: Gert Van der Schoot & Jos Van Thielen
Eindredactie: Jos Van Thielen
Werkten mee aan deze nieuwsbrief: K. Boven, J. Dams, R. Vangeel
email voor opmerkingen: jos.vanthielen@khk.be

Adviezen worden verstrekt op voorwaarden dat de aanvrager afstand doet van ieder recht op aansprakelijkheid

Dit demonstratieproject wordt medegefinancierd door de Europese Unie en de Administratie Land- en Tuinbouw van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

